

הַלְכוּת הַתְּפִלִּין סִימָן לַב

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה יגור]

ובגת השלמתו נדבק בסקו העקם של ה"ק"ף⁽¹³⁵⁾ וכו', ואין צריך לגרור מה שנכתב אחר"כ כיון שנכתב בשני כתיבות⁽¹³⁶⁾.

135 והחזו"א (א"ח סי' ח ס"ק י) כתב לחלק כן, וכן כתב המקדש מעט (ס"ק צד).

136 והחזו"א (שם) כתב שצריך לגרור את כל מה שנכתב אחר כך, כיון שאין מעלה לכך שכתב בשתי כתיבות מפני שנכתב בפסול, וכן כתב המקדש מעט (שם). ולענין מחיקת הי"ד העליונה שנכתבה קודם לכן, כתבו (שם) שאין צריך למוחקה.

[משנ"ב ס"ק צב]

דאם יהיה אף אות אחת שלא נכתב לשם תפלין פסול⁽¹³⁷⁾, ולא מהני העברת קלמוס לשמה⁽¹³⁸⁾.

137 ואם התחיל לכתוב מקצת האות שלא לשמה וסיימה לשמה, תלו הדבר במחלוקת הר"ך והב"י המובאת לעיל (ס"ק סז), שלהר"ך פסול, ולהב"י כשר כיון שסיים את האות לשמה [וראה מקדש מעט י"ד סי' רעד ס"ק א]. ולענין תגין, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"י סי' ז) שאף שלכתחילה צריך שיכתבו לשמה, מי"מ בדיעבד אינו מעכב, שאף שנחשב הדבר כאילו לא נכתבו התגין כלל, יש לסמוך על הפוסקים המכשירים ללא תגין.

138 לפי שכתב על גבי כתב אינו נחשב כתב, שהרי כבר היו האותיות כתובות.

[משנ"ב שם]

תחלת קל הפךשיות יאמר: אני כותב פךשיות אלו לשם וכו'⁽¹³⁹⁾, ומהני זה מדינא אפלו אם הפךשיות⁽¹⁴⁰⁾.

139 ואם לא אמר 'לשם קדושת תפלין' אלא 'לשם תפילין' בלבד, כתב בשו"ת שבת הקהתי (ח"א סי' מד) בשם הגרי"ש אלישיב שמועיל בדיעבד.

ואף שקדושת תפילין של ראש גדולה יותר משל יד, כתב החזו"א (א"ח סי' ו ס"ק ד) שאין הסופר צריך לומר שכותבם לשם קדושת תפילין של ראש, מפני שקדושת שניהם אחת היא [ורק שכבוד הקדושה בעלמא יש בשל ראש], שהרי מטעם זה מבואר בשו"ע לקמן (סי' מב ס"א) שמוותר להפוך תפילין של יד ולעשותם של ראש אף שלא נכתבו לשם כך.

140 וכמו שביאר לעיל (סי' יא ס"ק ה) לענין עיבוד, שנפסק שיכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה.

ואף שדי במירה בתחילה שכותב לשם תפילין, כתב השו"ע הרב (ס"ב) שצריך הסופר לחשוב במשך כל הכתיבה על כך שכותב תפילין, ולא לכתוב כמתעסק בעלמא, ובכך ביאר את דברי הרמ"א כאן שאין לכתוב בשעה שבא לנמנם. ובחזו"א (א"ח סי' ו ס"ק יג ד"ה וזה) מבואר, שכיון שאמר בתחילה שכותב לשמה והורה על כך שחושב לשמה בשעת מעשה הכתיבה, אין חשש אם למעשה טרוד במחשבות זרות בשעת הכתיבה. וכתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' ו) שאף שלכתחילה יש לנהוג כשו"ע הרב, מי"מ בדיעבד התפילין כשרות גם אם חשב מחשבות זרות בשעת הכתיבה, כמבואר בחזו"א.

[משנ"ב ס"ק צג]

נראה דהוא הדין בתקון האותיות הנפדרות דצריך לשמן⁽¹⁴¹⁾.

141 והיינו באופן שבא לחבר את הפירוד, כגון שנפרד י"ד האל"ף מגגו. וראה בביה"ל לקמן (סי' לט ס"ב ד"ה בכל תיקון עשיתן). שהסתפק אם מועיל תיקון האותיות הפרודות על ידי פסולים לכתיבת סת"ם.

ואם תיקן הפסק באות בלא אמירת לשמה בפיו אלא במחשבה בלבד, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' כו) שהועיל התיקון, מפני שהאות עצמה נכתבה באמירת לשמה, והתיקון רק בטל לעיקר האות.

[משנ"ב ס"ק צד]

ואם אחר כותב, צריך גם הוא לומר כן אף באמצע קשה הוא מתחיל⁽¹⁴²⁾.

142 מן הטעם שכתב בביה"ל לעיל (סי' יא ס"ב ד"ה לשמן), שבשני אנשים אין אומרים 'כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה'.

[משנ"ב ס"ק צה]

יצען בחדושי רבי עקיבא איגרא⁽¹⁴³⁾.

143 והובאו דבריו במה שכתבנו לעיל ס"ק כד, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק צח]

המקל מקום הרי הנפיר לשם קדושה⁽¹⁴⁴⁾ וכו', רק במקשה בעלמא וכו' אפלו בדיעבד לא יצא⁽¹⁴⁵⁾.

144 והחזו"א (א"ח סי' ו ס"ק יג ד"ה זה, וי"ד סי' קנט ס"ק יג) כתב שלפי הסוברים שצריך לומר בפה שכותב לשמה, אין טעם שלגבי קדושת השם תספיק מחשבה ותועיל אמירת לשם קדושת ספר תורה שבתחילה, שאינה שייכת לקדושת השם. ובביאור מחלוקתם כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ב סי' קמא), שלפי הרמ"א והמשנ"ב [וכן ה"טו' והשו"ך ביו"ד] אמירת לשם קדושת ספר תורה מחילה קדושה על כל תיבה כפי ענינה, ולפיכך מועילה קצת לקידוש השם, ורק שכדי להשלים את קדושת השם צריך לומר בשעת כתיבתו 'לשם קדושת השם', ובדיעבד מועיל לחשוב זאת.

145 משמע שהחיסרון הוא באזכרות שלא נכתבו לשמן, אכן במשנ"ב לעיל (ס"ק צה) מבואר שאף בכתיבת כל שאר התיבות שבתפילין הדיבור מעכב [ודלא כרעק"א].

[משנ"ב ס"ק צט]

"לשם קדושת השם"⁽¹⁴⁶⁾.

146 ובגדר קידוש השם, הסתפק המחנה אפרים (חי' על הטור י"ד הל' ספר תורה ד"ה בענין) האם הוא כוונה שכותב את השם לשמה [כשאר דין לשמה], או שצריך לכון שהוא מחיל קדושה על השם שכותב. והמקדש מעט (י"ד סי' רעו ס"ק יב) כתב שהעיקר הוא כמדויק מהבני יונה שם (ס"ב) שדי בכך שכותב לשם קדושת השם, ואין צריך להקדישו [וראה גדולי הקדש כלל ו אות ב]. מאידך, הברכי יוסף (י"ד שם אות ה) כתב שמלשון השו"ע ושאר פוסקים, וכן מהירושלמי (סוכה תחילת פ"ג) מוכח שצריך לכון להקדישו. ובחי' הגר"ח הלוי (הל' תפלין פ"א ה"טו) כתב שלפי הטור (י"ד סי' רעו) שדי בקידוש השם במחשבה, די בכך שמוכח ויודע שכותב את השם [וראה גליונות החזו"א שם], אך לפי הסמ"י וספר התרומה הסוברים שצריך לקדש את השם בפה דוקא, יש לומר שהוא משום שנאמר בזה דין נוסף של לשמה שצריך להחיל על השם.

ואף באופן שמועילה מחשבה [כגון שאמר בפיו בתחילת הכתיבה], מבואר בבני יונה (שם) שאם הוא חושב על דברים אחרים בשעת הכתיבה ואינו מקדשו במחשבתו, אין די בכך שיוודע במחשבתו שכותב שם קדוש, מפני שצריך לקדשו במחשבה [וראה חזו"א א"ח סי' יב ס"ק ד וי"ד סי' קסד ס"ק ג].

מזח באר הגולה

ת הרא"ש בהלכות ספר חרדה סמ"ג עשין כ"ה וספר התרומה סמ"ח"א דגשון נד א שם

הלכות תפלין סימן לב

דבוקים (כית יוסף): י"ט (צב) *בתחלת (ל) [ל] (צג) הכתיבה (צד) יאמר (צה) כפיו (צו) 'אני כותב לשם קדשת תפלין. *מלכד זה (צז) בכל פעם שכותב אצורה צריך לומר שכותב לשם קדשת השם: הנה ונש אומרים דסגי כשמשב שכותב האצרות לשמן, הואיל והוציא (צח) בתחלת הכתיבה כפיו סגי בכתי (הרא"ש) ה"ת וס"ת וטור יורה דעה וא"ח), ונש להקל (צט) בדיעבד. והקשב לנמנם לא יכתב, דאינו כותב אז בכונה (א"י):

שערי תשובה

פן. דמ"ט שלא כסדרן היו וגם כ"ח אפשר להסתפק משום חק תוכות ע"ש: [ל] הכתיבה. עכ"ל. וכתב בנתיב ונר"י סימן י' ויא: בכתיבת שם הקדוש עפ"י ספר מצות שמורים יש לספק, כי הם נובעים ממקום קדוש רבנו הא"י ז"ל, ואין לנמנם מחמת שצריך לכתב בתחלה אותיות השם חלקים נפרדים ומשתנה בכתיבתו קצת אע"פ דבכתיבה דבת אחת צריך טפ' כדמשמע ביומא, מ"מ כהן שיש צורך בכונה לקדש השם, וגם בכתיבת אות אחת שהוא עסוק בכתיבתו אין צריך א"כ, וגם אין חילוק בין לחתום מסופה לחתלתל כו' ע"ש:

באר היטב

י"ד ונזעזע באל"ף קשר, דאפילו בלא הקוצה מקרי י"ד, עמ"א: (ל) הכתיבה. קדם שיכתב השם יצין בעקלמוס, שיטבלנו טרם שיכתב אות אחרונה שלפני השם ויקדש הדיו באותו אות. ואם צריך דיו טרם שיגמר השם אזי יטבל באותיות שלפני השם שהם לחים ויגמר השם, ואם לא הניח אות לפני השם יצין אם יש אות או תג שצריכה דיו כדי שיקדש הדיו קדם שיגמר השם, כ"ש מ"א. וסדר מחיבת השם דרך סוד עין גמטריאקנים ובגנת שו"ת אח"כ כ"ל כ' י' ויא:

משינה ברורה

והוא הדין אם רגל השמאלי של התי"ו נעשה ישר ולא (ט) יוצא למטה לחוץ. ועין בלבושי שרד שמשאר בצורך עיון למה צריך כ"ל גרינה, ימשיך אחר כך ויעבה מעט את י"ד השי"ן עד שיהיה כהגן, וכן קהאי גונא כרגל התי"ו, עין שם, וכן משמע בפרי מגדים במשקצות וזהב אות כ דמהני עצה זו אפלו באל"ף, ועין בסוף דברי תלבושי שרד. וכל זה קשלא פתב המבות שאחר זה, דאי לאו הכי בודאי לא מהני תקון להתי"ו וכהאי גונא משום שלא כסדרן, כיון שאין בו עתה צורת תי"ו: י"ט (צב) בתחלת. דאם יהיה אף אות אחת שלא נכתב לשם תפלין פסולת⁽¹³⁷⁾, ולא מהני העברת קלמוס לשמה⁽¹³⁸⁾ וי"ד רעד]. ו"תחלת" וצ"ח לומר, תחלת כל הפרשיות יאמר: אני כותב פרשיות אלו לשם וכי⁽¹³⁹⁾, ומהני זה מדינא אפלו אם הפסיק בין הפרשיות⁽¹⁴⁰⁾; אף מכל מקום טוב יותר שיאמר תחלת כל פרשה וכי: (צג) הכתיבה. נראה דהוא הדין בתקון האותיות הנפרדות דצריך לשמן⁽¹⁴¹⁾, הואיל דבלאו הכי התפלין הם פסולים, דאין עליהם צורת אותיות כראוי: (צד) יאמר. ואם (ק) אחר פותב, צריך גם הוא לומר כן אף באמצע כשהוא מתחילת⁽¹⁴²⁾: (צה) כפיו. ולא סגי במחשבה אף בדיעבד [א"ר ופמ"ג], ועין בחדושי רבי עקיבא איגרא⁽¹⁴³⁾: (צו) אני כותב וכי. יש שכתבו דנכון שיאמר אז גם כן "וכל אנרות שבו לשם קדשת השם", דשמן לשכח אחר כך לקדש השם במקומו, וכן בבאור הלכה: (צז) בכל פעם. ואם כותב שתי אנרות גלי העסק (ק) די בקדושת אהו: (צח) בתחלת הכתיבה. (קג) שהוא כותב לשם קדשת תפלין, ואף דלא הוכיח בתחלה קדשת האצרות סגי, דמכל מקום הרי הוכיח לשם קדושה⁽¹⁴⁴⁾; אבל אם גם בתחלה לא הוכיח בפרוש רק במחשבה בעלמא, או שעתה לא קדש את האצרות אפלו במחשבה, אפלו (קג) בדיעבד לא יצא⁽¹⁴⁵⁾: (צט) בדיעבד. אבל לתחלה צריך לומר בפרוש בכל פעם שכותב האצורה "לשם קדשת השם"⁽¹⁴⁶⁾ (קד) אפלו אם אמר בתחלת הכתיבה "וכל האצרות שבו", וכן פסקו

בפסול וכי'. עין בהגן אברהם שכתב "הנינו כל מה שקתב באותו אות אחר שעשה הנגיפה". ועין בפרי מגדים שבאר דכרי לענין י"ד העליון, דאם נגע י"ד העליון באל"ף והשלים האות אחר כך דצריך לגרו כל האל"ף ולא מהני כהן גרירת הי"ד, ודקדק הפגן אברהם זה מלמל "כל" הכתוב בלשון עירוף; ומאד יפלא להוציא דבר חדש כזה מהקדוק קל כזה; ועוד, דעקר דינו פקא, דהלא בבית יוסף קתב וכן לשונו: ואם נגע רגל האל"ף כגג האל"ף או פני האל"ף כפני גגן שבכתמיו, כמב האגור קלן פסולין ואין סנהה במחיה או בגרידה נכף צריך לומר, וכן איתא בדרכי משה [הארץ] שנקרא חק תוכות, ומיהו בגרידה מה שעשה בפסול גני, כמו שכתבתי בסמוך גבי רגל ה"א וקרי' שנוגעין למעלה, עד כאן לשונו. ומוכח מפשטא דלשנא ד"משיח" דאפריגוה קאי וסגי בגרירת הי"ד ונהגל, ודומיא דרגל ה"א וקרי' וכן מוכח גם כן מלשונו יותר בסימן לו ונה לשונו שם: כתב האגור דאם היה הי"ד שלמעלה על האל"ף נזעזע וכי, וכן פתב בשם ר"י אפסרנרי; וכתב עוד שם: אם הדיבוק שפסולו, אין די להם במחשבת דבך דהיו כחם תוכות, אלא צריך לגרו כל הי"ד שנדבקה ולהקנה לתחלתו, והעסק זה גם כן בדרכי משה הארץ; הרי דאף בדביבת הי"ד העליון די בגרירת הי"ד, וכן מפה שפס"ט שם בבית יוסף בסימן לו זה הדין גופא בגרירת הי"ד כנדבך י"ד השי"ן והע"ן וכי מוכח גם כן כמו שכתבנו, דלפרי מגדים צריך כהן גם כן גרירת כל האות כמו כנדבך י"ד שצל האל"ף. ואין לומר דמרי הבית יוסף ככל זה שכתבנו אחר שהשלים האות כראוי, דאם כן למה צריך למחוק כל הי"ד, די שיגריר דעמחו על שביטלנו להאל"ף מצורת אות וכי, וכן בנגע הי"דין בשאר אותיות, וגם בבלבש כחם בקריא דדין הי"ד העליון והתחתון שוה, כמו שהביא הפרי מגדים בעצמו [אם לא שדקדק גם דברי הפרי מגדים ונאמר דהבית יוסף והדרכי משה וגם הבלבש מרי שכתב מתחלה את עצם האות ואחר כך הי"ד שלמעלה, ובעת השלמתו נדבך כהן העסק של האל"ף⁽¹³⁵⁾]. ולולי דברי הפרי מגדים היה נראה לעניות דעתי דהמגן אברהם קאי על רגל התחתון של האל"ף, וכא לבאר בנתיב השלשון עירוף במה שכתב "כל" דהינו שיגריר כל רגל כיון שכתב זה בתוכה אחת אחת עשית הנגיפה, ולא סגי שיגריר מקצתו עד שביטלנו להאל"ף מצורת אות, והוא הדין כנדבך י"ד העליון, אבל על כל פנים די בגרירת כל הי"ד ואין צורך לגרו מה שכתבנו אחר כך כיון שכתבנו שגני כתיבות⁽¹³⁶⁾; ולא חשש הפגן אברהם לבאר זה דכרי באר זה המסבר בתחלת הספרי [וכתב מה שכתב הפרי מגדים בדיו צורת האותיות באות א השט"ו באבן העזר סימן כח סוכי א"ס כן בהגן אברהם ויש חילוק כנדבך י"ד העליון לי"ד התחתון דהינו רגל האל"ף, וכנתנו להט"ו שם כספרי קטן י' שחולק על הבית יוסף והמ"א

בדין נפילת דיו והשלים האות על ידי כתיבה, וסובר דכל אות על ידי כתיבה בעינן זה, לעניות דעתי אין זה נראה כלל, דשם טעמו הוא דבעינן כל האות על ידי כתיבה ולא שיעשה ממילא, מה שאין כן כהן דלא נעשה ממילא אפשר דמיז לו לאם היה כותב הגן והרגל ואחר כך היה כותב הי"ד, ולא דמי דל"ת במקום ר"ש דצריך לגרו פלו, דשם עשה הכל בכתיבה אחת, וכמו שכתב הש"ו בספרי קטן ין, מה שאין כן בענינו באורו שתי כתיבות הם. גם בספר לרוד אמת להבעל בפרי יוסף אין מחלוק כנדבך י"ד העליון לתחתון. אמנם אחר כך ראתי עוד באיני אחרונים שאחר הפרי מגדים שנתראה מרעם א"ס בפרי מגדים, ודעת סגן אברהם לטלוק בין נדבך י"ד העליון לתחתון. ומה שכתבנו בנתיב השלשון עירוף דהינו שכתבנו אחר שיעשה הנגיפה, דהינו אפלו רגל התחתון של האל"ף, וכהאי גונא בשאר האותיות דתקפ"ח פ"ב בשי"ח; ובדיעבד לא יצין אם לא יושב לתחמיר כהן, אחר דמסתמית לשון הבית יוסף והדרכי משה בסימן לו והלבוש לא משמע כן וכי. ואחר כך מצאתי בחדושי ר' עקיבא איגר שרמו לעין בתשובת מהר"י הלוי אחי של הש"ו, ועינתי שם ומצאתי שם הוא פשיטא לה דבנגיעת ירדיון שצל האל"ף אין צריך לגרו רגל התחתון שחתת הקו, ועין שם מה שכתב לענין י"ד העליון, אך לענין קו העסק (דהינו מה שקורא בתחתון עירוף גג האל"ף) סכינא לה שם דצריך לגרו, דמקרי שעשה בפסול על ידי הדיבוק שנתדבק להי"ד, עין שם: אם לא היבא דקתב מתחלה את הקו העסק ורגל התחתון ואחר כך השלים לי"ד ש"ע"ג ונתדבק בו, דאז לכלי בעלמא אין צורך לגרו רק הי"ד, דהיינו הקו נכתב כבשורות. נחור לענינו, ולכתחלה נכון לחש לתחמיר לגרו אפלו רגל התחתון, ובדיעבד אם לא גרו רגל התחתון נראה דאין לתחמיר; ולענין קו העסק יש לעין, דלאורוהו מפתמית לשון הבית יוסף והדרכי משה והלבוש ה"ל משמע דהי"ד צריך למחוק ולא תקו, וצריך עיון למעשה: * בתחלת וכי'. עין במשנה ברורה במה שכתבנו דנכון שיאמר "וכל אנרות שבו", כן כתב הש"ו ביהודה דעה רעד ספרי א, הדיאו הפרי מגדים פפה, וכתב דלתחלה לא הש"ו מודה דצריך בכל פעם לקדש אצורה אף דקדש בתחלת הכתיבה, ולא מוילי על אלא לענין דיעבד. ופלא שלא הביא דלתחלת ומחודת בהלכות ספר חרדה פליג וסובר דאפלו דיעבד לא מהני, ועין בפרי יוסף ביהודה דעה רעד שכתמיר כהן. ולענין קדש אצרות או יא דאם יש לו ספק באיזה שם יא קדש או לא, יודע שבתחלת הכתיבה אמר "וכל אנרות שבו", דיש להקל, עין בפרי מגדים שמתספק על הקדוה אי היא דאורית או דרבנן, ואפלו לדעת הבר"ש שמואל, והוא שם בפרי יוסף, דסכינא לה דמה שצריך לקדש האצרות לשמן הוא דאורית, על פליג פנים יש לצרף דעת הש"ו לזה והלקל כהן, כן נראה לעניות דעתי:

שער העיון

(ט) בפרי מגדים ולבושי שרד: (ק) פשוט: (קב) (קג) (קד) הכל בפרי מגדים:

הלכות תפלין סימן לב

ב הרא"ש בסדר תקון תפלין וכתבתי ג הר"י אפסטרני ד שם ה טור בשם מכלית וזקנים פקד א מהלכות תפלין והר"י אפסטרני וספר ארחות חיים ו הר"י אפסטרני ז הקדמים וספר ארחות חיים בשם רבנו יונה

כ בצריך לזקק בקסרות ויתרות, שאם (ק) חסר *או יתר (קא) אות אחת פסולים, ונמצאו המניחים אותם מברכים בכל יום ברכה לבשלה, וגם שרוי בכל יום בלא מצות תפלין, ונמצא עגש הסופר (קב) מרבה. לכן צריך להיות מאד זרא שמיום (קג) ותרד לזכר השם המתעסק בכתבת תפלין ותקונו: **כא** ג' כל פרשה אחר שיכתבנה (קד) יקראנה היטב בכונה ודקדוק פעמים ושלש, ויחזור ויקראנה קדם שיכתבנה בתוך ביתה, כדי שלא תתחלף פרשה בפרשה: **כב** יטוב לנסות הקלמוס (קה) קדם שיכתב לכתב הפרשה, שלא יהא עליו דיו יותר מדי ויפסיד. וכן יזהר קדם שיכתב כל שם לקרות כל (קו) מה שכתב, כדי שלא יבואו לידי גניזה (קז) על ידו: **כג** אם מצא שחסר אות אחת *אין לו (קה) תקנה, שאם-כן היו כתובין שלא כסדרן ופסולין משום דכתיב 'והיו' (קט) בתוניתן יהו. *ואם יתר (קי) אות אחת, יש לו תקנה על-ידי (קיא) שיגרו אותה אם היא בסוף תבה או בתחלתה, 'אבל אם היא באמצע תבה לא, משום דקשיגרו יהיה (קיב) נראה כשתי (לג) [לג] תבות: **כד** ימטר לקתב על

שערי תשובה

[לג] תבות. עכ"ט. ועין בדבר שמואל סימן שדו שהביא דברי הבי"ו מהר"א"ם ומבאר בדבריו במלת לאבותיה אם בא למחק הנאי"ה המתקנת אפשר שצריך למחק נציל

באור הלכה

* או יתר אות אחת. ואם אות היתר לא היה מקור לשום תבה רק שצמר בין תבה לתבה לא בין השיטין, אם נפסק התפלין משום הנה"ח¹⁴⁹, עין בגודע ביהודה חלק יורה דעה ח"א בסימן עד שפקל בזה, והשערי אפרים בשער ה בפתחי שערין חולק עליו ומסיים עם רש"י שצריך בזה: * אין לו תקנה. עין במשנה ברורה ד"א לאו הכי יגרו וכו', ור"ז רוצה לומר דמתחלה יגרו ואחר-כך יכתב מה שחסר ממנו והלכו, דאי לאו הכי צריך עיון כיון דבעת הכתיבה לא נכתב כסדרן¹⁵⁰: * ואם יתר וכו'. עין במשנה ברורה במה שכתבנו בשם הפריימגדים לענין תבה כפולה, ולפעמים טוב יותר למחק הראשונה כדי לחשוף אף לדעת רבנו תם, עין שם, ועין שם עוד במשפעות יתב סעיף קטן כ (* שוב ראיתי שנה אינו, וראיה טקויות שמע לקמן בסימן סד סעיף א בבאור הלכה דבור המתחיל כמה דברים אמורים, עין שם¹⁵³):

(לה) תבות. כתב הבי"ו בשם הרא"ם ולפעמים תקון מהני לקטר אות, כגון לאבותיה בלא בגי'ו, שאחר שיגרו הנ"י: ומשך הבי' שלפניה באפן שהיה

משנה ברורה

האחרונים: **כ** (ק) חסר או יתר. אפלו אם התבה לא נשמנה לקריאתה בזה, כגון במלא וחסר וכדלקמן: (קא) אות אחת. ואפלו אם קוצו של יו"ד חסר מעכב, כדאייתא מנחות כט א': (קב) מרבה. מלבד עון גזול החמור: (קג) ותרד לזכר השם. ראיתי להעתיק פה לשון הלבוש הצריך מאד לענגנו, דזה לשונו: ולא כמו שעשושין עכשו במה סופרים שמניחין נצרים המתלמדין לכתב תפלין כדי שייגלוסם בכתב, ואחר-כך רואה הסופר אם נכתבו בהלכתן כחסרותן ויתרותן וסגי לה בהכי, ואחר-כך מניחין אותן בפתים ומוכרין אותם, ומחשבין להם הסופרים אותן המעות בשכר הלמוד להנצר, ומראים להם פני הטר לומר: הרי אנו בזה בגומלי חסדים עם הצעירים העניים ללמד להם מלאכת הכתיבה בהנם ויהי מלאכת השם! אבל אני אומר יצא שכרם בהקסדם, ואדרבה, לא טוב המה עושים בעמם, כי הנצר נער ואין יודע בין מינו לשמאלו¹⁴⁷, ואין לו שום כונה בעולם, רק הם כמתעסקים בכתביה לילות הקתב ולא לשום קדשה ושום כונה בעולם, והרי עגש הסופר מרבה מאד, שמכשיל את הבריות שמניחין אותן התפלין הפסולין וכדלעיל בסעיף ט': ולא עוד, כדי להשביח את מחוז יארם הסופר לכל: אני כתבתים ובכונה כתבתים וכו'¹⁴⁸). וכל העושים כן גודאי עתידין לתן את הדין ולקבל ענשין הרבה מאד, ויעליהם נאמר "ארור עשה מלאכת ה' רמיה". על-כן יזהר כל סופר ויתרחק מזה וטוב לו, דלשמן האמור אצל תפלין אין הפנה לשם בעל התפלין, כמו גבי גט דצריך לשם האיש והאשה, רק לשם קדשת תפלין, עין שם, וסיס על זה: וזמן הראוי למי שיש כח בידו למנות כותבי תפלין המנינים אנשי אמת שנאי בצע בעלי תורה יראי אלקים וחרדים על דברו בכל עיר, כמו שממנים שוחטים ובודקים, שלא יאמינו לבל הסופרים, שאין כוננתם אלא להרויח ממון על-ידי כתיבה ותקון יפה בעשית התפלין: ואף כי גם כונה זו טובה ונתה ליעות המצוה בגויה, זה דוקא אם היה להם כונה קדושה גש"כ, אבל כונה אינם נוהרים, ודי בזה. עד כאן לשונו השוהר, וכתב בספר ברוך שאמר: יכתב אותיות טובים ותמימות וזהו להם כבוד, ובמחמתן ובכונה גדולה, ולא ימהר אדם בכתבתה כדי להרויח ממון הרבה, כי אותו רוח ילך לאבוד ולדראון ויפסיד נשמתו כי הוא מחטיא את הרבים; וכל מי שכותב תפלין טובים וכשרים כפי יקלתו, שכרו פסול ומכסל ונצול מדינה של גיהנם. וכתב בספר חסידים סימן פה: "וצדקתו עמדת לעד", זה המנוח רבים, כגון המלמד לראי השם תקון תפלין לתמן לאחרים. ועין בסימן לט, מתי אדם ראוי לכתב תפלין: **כא** (קד) יקראנה היטב¹⁵⁰. שאם ימצא איזה אות חסר באיזה פרשה, לא היא לבדה נפסלה אלא גם כל מה שאחריה, משום שיהיו שלא כסדרן, וכדלעיל בריש הסימן: **כב** (קה) קדם שיכתב. אינו רוצה לומר בתחלת הפרשה דוקא, אלא (קה) קדם שיכתב לכתב בהפרשה: (קו) מה שכתב. באותה (קו) פרשה, ולא השלפניה: (קז) על ידו. וכשטובל הקלמוס לכתב בו את השם (קו) לא יתחיל לכתב אותו מיד, שלא יפסידו ברובו דיו, או אולי יש עליו שער ולא יצא הכתב מלישר, וגם משום שצריך (קט) לקדש הדיו ששל הקלמוס טרם שיכתב השם, לכן יכונן להניח אות אחת מלכתב קדם השם ובאותו אות יתחיל לכתב¹⁵¹; ואם לא עשה כן, יחפש אחר אות או תג שצריכה דיו ומלאנה וכותב את השם. ואם צריך דיו קדם שיגמר השם, אז יטבל באותיות שלפני השם שהם לחים עדין ויגמר השם, אבל לא יטבל באותיות השם עצמן; (קט) ויש מקליו לטבל באותיות השם עצמן, דבזוי ליכא כיון שהוא כדי להשלים בו את השם. ואם האותיות שלפניו אינם לחין, אזי יטבל מחדש ויחפש אחר אות או תג שצריכין דיו וכנ"ל. וכל זה הוא למצוה ולא לעכובא בדיעבד: **כג** (קח) תקנה. בהשלמה. ומידי שמכאן עד סוף הפרשה יש שמות שאינם נמחקין, דאי לאו הכי יגרו עד סופה: (קט) בתוניתן יהו. פרוש, כסדר שנקמכות בתורה יהיו כתובין: (קי) אות אחת. ואם כתב (קי) תבה יתרה, יגרנה ויובל להניח המקום חלק נאם אין לו אותיות מהתבות שלפניה שהיה יוכל להמשיכן במקום ההוא, ואין (קיא) החלק פוסל כל שאין במקומו כשעור הרוח שבין פרשה לפרשה שהוא כדי ט' אותיות. ולפעמים יש תקנה אפלו בזה, כגון שיכול להמשיך האות מן התבה שלפניה כדי למעט הרוח של ט' אותיות. ויותר מזה, דכאפן זה שיפסל התפלין מחמת הרוח, אז אפלו אם בסיים התבה שלפניה (קיב) יש שם ה"א או קו"ף, יוכל להמשיך גגן כדי למעט הרוח, ואף-על-פי שעל-ידי ההמשכה לא יהיה הרגל של הה"א ותקו"ף בסופה, אין קפידא בדיעבד¹⁵². וכתב הפריימגדים דכתבה כפולה טוב יותר למחק השניה, תבה הראשונה כדני ככתב. ואם קדם הראשונה יש את שיכול למשכו, טוב יותר שימחק תבה הראשונה כדי לחשוף אף לדעת רבנו תם ששעור פרשה הוא ג' אותיות: (קיא) שיגרו. ולא מפסל הפרשה משום חק תוכות, כיון שאינו עושה מעשה בגוף התבות והאותיות: (קיב) נראה כשתי תבות. ופעמים שתקון מוציל על-ידי שיגרנה וימשך

שערי תשובה

(קה) אלהי רבה ולחם חמירות: (קו) אלהי רבה: (קז) יורה דעה רעו סעיף ד: (קט) ברוך שאמר: (קט) ש"ך יורה דעה רעד הובא בפריימגדים: (קי) מגו'אברהם: (קיא) מגו'אברהם: (קיב) מגו'אברהם: